

Prethodno priopćenje
UDK 811.163.42'282 Kukuljević (091)(497.5)
Primljeno 2010-05-11

KUKULJEVIĆEV KNJIŽEVNI JEZIK KAJKAVSKI

Mijo Lončarić, Zagreb

Sažetak

Nije dovoljno poznato da je Ivan Kukuljević Sakcinski pisao hrvatskim kajkavskim književnim jezikom. U rukopisu je sačuvan njegov dnevnik (1834.), koji je na početku pisan književnim jezikom kajkavskim. Ukratko se prikazuju, na uzorku njegova teksta, upravo na tekstu uvodne autobiografije, glavne osobine toga njegova jezika.¹

Ključne riječi: Kukuljević, dnevници (rani radovi /mladenački zapisi), kajkavski književni jezik, 1834.

Poznato je da je Ivan Kukuljević Sakcinski ostavio najviše autobiografske građe iz doba Hrvatskoga narodnoga preporoda, ali je manje poznato kojim ih je jezikom pisao. Cijeli život pisao je putne dnevnikе, a još više zabilješke s putovanja. Zapravo su pravi dnevници njegovi zapisi iz mladenačkih dana, u sedam sačuvanih svezaka (1834.-1840.) te dva kasnija sveska dnevnika s poznatog puta po Hrvatskom primorju, Dalmaciji, Krfu i Italiji 1856./57. (Šaban 193)

Prvi se dnevnikom služio Tadija Smičiklas u studiji *Život i djela Ivana Kukuljevića Sakcinskog* 1892.² Prikazala je I. i II. svezak Miroslava Despot u članku *Mladenačka "Autobijografija" Ivana Kukuljevića*,³ a o cijelom mladenač-

¹ Ovo je veći sažetak (Kurzfereat) većeg rada, izlaganje pročitano na simpoziju *Međunarodni znanstveni skup o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom* (15. do 17. travnja 2010. u Varaždinu i Varaždinskim Toplicama). Cijeli rad bit će objavljen u zborniku Skupa.

² Tadija Smičiklas: *Život i djela Ivana Kukuljevića Sakcinskog*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 110 (1892) : 119-204).

³ Miroslava Despot: *Mladenačka "Autobijografija" Ivana Kukuljevića*. Bulletin JAZU VIII (1960)/1 : 44-50.

kom dnevniku pisao je Ladislav Šaban: *Dnevnički zapisi iz mladih dana Ivana Kukuljevića Sakcinskog*.⁴

Sačuvano je sedam svezaka dnevnika iz njegovih mladih dana, a to će sigurno biti svi koje je napisao. I., II., IV. i V. svezak čuvaju se u Arhivu HAZU (I. i II. poklon Ljube Babića, IV. i V. Ladislava Šabana, koji je o njima i pisao), svesci III. i VI. nalazili su se kod Milene Korejzl-Kukuljević u Zagrebu, a svezak VII. u Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Ovdje se neću baviti sadržajem tih dnevnika, ali iznijet ću ocjenu o njima, a rečeno je: "Zahvaljujući iskrenosti i neizvještačenosti tih mladenačkih zapisa, pred nama leži razgaljen život mladića, dinamičan, šarolik i uvijek punokrvan, svjež i neposredan, onako kako ga je u pero u naletu hvatalo želeći tako zadržati sjećanje na ono što je on radio i proživljavao, uvijek u nekoj trci za vremenom i u raskoraku s prevelikim obiljem sadržaja koji su ga zaokupljali." (Šaban 193)

Šaban je, naravno, prikazao sadržaj dnevnika, ali se osvrnuo i na jezik kojim je pisan: "Svoje prve dnevničke zapise Kukuljević piše jezikom i pravopisom⁵ koji je ponio iz školskih klupa, a to su stari kajkavski književni jezik i pravopis. Od 1. lipnja 1834. Kukuljević obustavlja pisanje dnevnika hrvatskim i prelazi isključivo na njemački jezik, možda da se bolje uvježba u jeziku koji mu je bio prijeko potreban, a kojim nije dobro vladao. No dvije godine kasnije, kad je u međuvremenu došlo do njegova nacionalnoga osvješćivanja, ti su ga zapisi morali smetati, pa je odlučio zgodnom prilikom i svoje dnevnik prevesti na hrvatski. Budući da ga je smetao i stari pravopis i stari književni jezik, on je počeo pisti dnevnik od samog početka (dakle s uvodnom autobiografijom) novim pravopisom i, koliko je najbolje znao i umio, novim književnim jezikom." To je IV. svezak, u kojem u početku ponavlja zapise prvog sveska. "No čitav taj svezak ipak nije identičan s prvim jer doskora prestaje red upisa, prekida se kasnijim umecima Nova verzija dnevnika ... ipak nije posve vjerno prenošenje ranijeg originala, već postoje izvjesne razlike: ima izostajanja, ali i nadopuna." (Šaban 194)

Za našu temu važan je podatak gdje Kukuljević odrasta, jer to može biti i sigurno je bilo od utjecaja i za njegov kajkavski književni jezik. Rođen je kao deveto dijete, 29. svibnja 1816.⁶ Do sedme godine života s roditeljima živi u Varaždinu, nakon toga godinu i pol kod očeva prijatelja župnika u Zajezdi,⁷ kratko u domu u Varaždinu i onda od 1828., sedam i pol godina, u domu u Zagrebu.

⁴ Ladislav Šaban: *Dnevnički zapisi iz mladih dana Ivana Kukuljevića Sakcinskog*. "Historijski zbornik" XXXV (1982)/1 : 193-208.

⁵ Misli se zapravo na grafiju. M. L.

⁶ Potpuno mu je ime bilo Ivan Krstitelj Donat Maksimin Antun. Od devetero djece samo još dvoje njegov braće nije umrlo u djetinjnoj dobi.

⁷ Tamo su Patačići imali dvorac, koji još stoji, ali zapušten je.

O njegovu uspjehu u školovanju Šaban piše:

“On priznaje da za učenje nije imao mnogo volje, ali ipak prešućuje da se pod kraj do te mjere zapustio da je dospio među drugoređaše. On to objašnjava time da je tada bio opsjednut željom za junačkim činima želeći se posvetiti vojničkom pozivu.” (Šaban 196) Otišao je u vojsku, kao kadet u Langenlois kraj Kremisa u Austriji, 1833. Bio je u različitim vojarnama, u ugarskoj gardi u Beču 1936. i u Milanu 1840.

Nas ovdje zanima samo onaj dio dnevnika do 1. lipnja, 1834., pisan kajkavskim književnim jezikom, pisan dakle sa 18 godina. Kakav je bio taj njegov književni jezik?

Njegov rođak Adalbert Krajačić pisao mu je o njegovoj pismenosti godine prije, 1832., točnije - o njegovu znanju njemačkoga jezika, koji mu je bio važan u školovanju: “pervič, slab jesi vu nemškom jeziku, i to jako, drugoč zločesto pismo imaš” tj. loš mu je i rukopis.

Nećemo se složiti sa Šabanom, koji kaže: “Uz to se dogodilo da je Ivan već za nepune dvije godine boravka u Kremisu, daleko od domovine, u potpuno njemačkoj sredini toliko zaboravio svoj materinji jezik, da već od 1. lipnja 1834. vodi dalje dnevnik isključivo na njemačkom jeziku.” Sam Šaban prije navodi pravi razlog: potrebu da bolje svlada njemački. Šaban to ponavlja sličnom tvrdnjom: “... u vojsci Kukuljević gotovo zaboravlja svoj materinji jezik ... “ (198) Među 64 druga časnika s kojima je bio samo je još jedan Hrvat iz Slavonije, ali on je odnarođen i smatrao se Mađarom.

Zanimljivo da je 1834. pročitao, istina samo jednu, knjigu na hrvatskom kajkavskom književnom jeziku *Adolf iliti kakvi su ljudi* Jakoba Lovrenčića.⁸

I njemački jezik kojim je pisao dnevnik bio je loš, kao što mu je to pisao rođak prije godine dana.

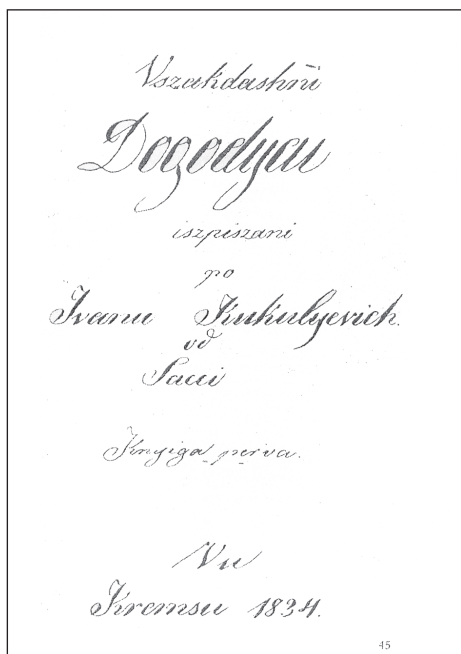
Mi ćemo analizirati samo Kukuljevićev kajkavski književni jezik, tj. hrvatski književni jezik s kajkavskom osnovom, kakva je bila u upotrebi u mjestima njegova odrastanja i školovanja.

Na početku je dnevnika naslov:

*Vszakdashni Dogodyai iszpisani po Ivanu Kukulyevich od Sacci. Knjiga perva vu Kremisu 1834.*⁹

⁸ Zanimljivo je da je ta knjiga, “prvi hrvatski roman”, kao prvotisak objavljena iste godine: *Adolf iliti kakviszu lyudi. Knisicza za neveshca szerdcza, koju Jakob Lovrenchich, zkup je szlosil, y na szvetlo dal. Leto 1833.* Pretisak: Jakob Lovrenčić, *Adolf iliti kakvi su ljudi*, priredio, tekst transkribirao, rječnik sastavio i pogovor napisao Alojz Jembrih. Zagreb, 2002.

⁹ Citira se prema objavljenom tekstu koji je priredila M. Despot, tako da čitatelj može i sam pogledati i usporediti citat. Brojka uz primjere odnosi se na broj stranice u *Bulletinu*.

Faksimil naslovnice prve knjige Kukuljevićeva dnevnika, 1834.

Prvi svezak ima 187 stranica. Autobiografija 3-19, pa dnevni zapisi od 7. travnja 1834. do lipnja. U dnevniku su, nakon autobiografije, opisani događaji, lektira, prijepis pjesama koje su mu se sviđele. Od 1. VI. do 8.X. 1834. piše njemački.¹⁰

Analiziran je samo uzorak Kukuljevićeva teksta, upravo početak (koji i ima naslov *Pochetek*), a sadrži njegovu autobiografiju, i to - analizira se grafija, pravopis, fonologija, morfologija, sintaksa, leksik.

Za **grafiju** se može reći što je već rečeno za ilirce, da su se prije Gajeve reforme služili priručnicima, odnosno priručnikom koji je imao tri različita izdanja, verzije. Prva dva izdanja dvojezična su, dok je treće jednojezično, hrvatsko (književnokajkavsko).¹¹

Osnovne su karakteristike te grafije:

¹⁰ U II. svesku na strani 41. zapisana je njegova prva pjesma "An Kroatien".

¹¹ *Kratki navuk za pravopiszanye horvatzko za potrebnost narodnih skol*, Ofen (Budim), 1779. (pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2003.) dvojezično. Nešto promijenjeno, prošireno izdanje *Napuchenye vu horvatzko pravopiszanye, z pravochtenyem, y glaszo-merenyem, za potrebnost narodnih skol Vugerszkoga, i Horvatzkoga Orszaga*. Budim 1780. Treće je *Naputchenye za horvatzki prav chteti y piszati*. Vu Budimu 1808. (Pretisak, transkripcija i rječnik, Zagreb 2004).

– *e* za dva kajkavska vokala, zatvoreno i otvoreno *e*, npr. *Otecz, meszto* vs. *Senskoga, terpela* 46; velika većina kajkavskih govora ima dva vokala *e*-tipa; Kukuljević je odrastao u sredinama koje ga imaju i danas, pa se mora pretpostaviti da je i u svojem kajkavskom govorenom književnom jeziku imao ta dva vokala.

Znamo da je hrvatski kajkavski književni jezik preuzeo mađarsku grafiju. Međutim, tada već ima odstupanja od nje. Barbara Štebih u prikazu Vitkovićeve *Gramatike* piše: “Kajkavci, međutim, svoju grafiju ne mijenjaju u skladu s promjenama u mađarskoj grafiji, stoga je kajkavski pravopis za čitavoga trajanja kajkavskoga književnoga jezika ostao nepromijenjen.”¹² (Štebih 346) Ipak nije ni to potpuno točno.

Na primjer, Habledić piše *š* sa *l*, više, i sa *s*, manje (npr. *Mafnika, Nemskom*) – sa *s* obično piše *ž*, dok *Naputchenye* ima *sh*, pa onda tako piše i Kukuljević, kao i drugi autori njegova vremena koji pišu kajkavskim književnim jezikom. Mađarski je i danas *s* za *š*. Najveće su razlike zapravo u pisanju toga šustavoga spiranta, posebno dolazi do razlika u pisanju krajem 18. st., a početkom 19. stoljeća, kao u *Naputchenyu* propisuje se grafija s dvoslovom *sh*. Kako utvrđuje Antun Šojat u svojem monografskom djelu *Kratki navuk jezičnice horvatske - Jezik stare kajkavske književnosti*¹³ u *Kaju*, a tek sada, prošle godine, objavljeno u izdanju IHJJ u posebnoj knjizi. Kaže da se ta promjena traži “zbog teoretskih razloga” (Šojat 99)

s > *sz* redovno – *meszto, Meszecza, posztavleni* 46, ali i

> *z* rjeđe – *ztareshi, Horvatzkoj, zprevodil* 46

> *s* rijetko – *stavshi* 46

ž > *s* – *senskoga, obetesar, Varasdin, Pod-Supan* 46

c > *cz* – redovno *Meszecza, Otecz* 46

č > *ch* – *chudno, Vrachtva* 46

ž > *dy* – *rodyen, Varmedyii* 46 (za *ž* v. dalje)

– intervokalno *j* ne bilježi – *Varmedyii, Antonia, doiti* 46, *priateli* 47

l > *ly* *zemlyi* 46

j- > *i*- – osim redovnoga *j*, autor upotrebljava za *j* također *i*, i to na početku riječi ispred samoglasnika, npr. *Iurketinecz* 46, *Iabukami* 47.

Na mjestu starijega slogotvornoga *r* (^o*r*) Kukuljević piše *er*, npr. *terpela je, najperveshe, szmert* 46. Vjerojatno je to samo pravopisno pravilo, ali se ne može

¹² Štebih, Barbara: *Kajkavska gramatika Ivana Vitkovića*. “*Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*” 31 (Zagreb 2005) : 329–355.

¹³ Objavljivano je u 10 nastavaka od 1969. do 1971 u *Kaju* (br. 3-4, 5, 7-8, 10, 12/1969., 2, 3-4, 10/1970., 10, 11/1971.), a tek prošle godine, objavljeno je u izdanju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u posebnoj knjizi.

potpuno isključiti mogućnost da je mladi Kukuljević to tako i izgovarao, jer u nekim zagorskim govorima slogotvorno *r* dobilo je ispred sebe popratno otvoreno *e* (ϵ), dalo je slijed *er*.

Kao i inače u kajkavskom književnom jeziku, ime države i naroda ima lik. Prema mađarskom jeziku, npr. *Horvatzkoj* 46.

U pravopisu na prvi pogled upada u oči pisanje velikoga slova. Često imenice piše velikim početnim slovom, npr. *Mesztu – meszto, Potoka Drave, Varash, Meszczca, Majusha, Leto* 46. To je utjecaj njemačkoga pravopisa: “Početkom 18. st. kajkavski su pisci počeli preuzimati njemački način pisanja imenica velikim početnim slovom.” (Štebih 347) Međutim, on tako piše u približno 50 posto slučajeva. Nije bilo moguće utvrditi neko pravilo, npr. u istoj rečenici imenicu *meszto* piše jedanput velikom početnim slovom, a drugi put malim.

Ako pogledamo *Naputchenye*, vidimo da toga ima i tamo, ali daleko manje i moglo bi se naći razloga. U *Naputchenyu* imenice se u načelu ne pišu velikom početnim slovom, nego kao i prema današnjem pravopisu. Kada piše imenice velikim početnim slovom, a što odstupa od današnjega pravopisa, one se mogu svrstati u kategoriju: “vszeh szamosztavneh rechih prestimaneshesh dugovany i chaztih”, a to su društveni i obiteljski odnosi, npr. *Grof, Tolnachnik* itd., pa *Mati, Otec* i posve neobično – imena mjeseci, npr. *November, Szeszveschak* (*Naputchenye* 104 /22/).

Veznik *i* piše sa *y* 46, kao što propisuje *Naputchenye*.

Kod pisanja “sastavljeno – rastavljeno”, tj. što se piše kao jedna riječ, odnosno ne kao jedna riječ, obično se enklitika piše zajedno s riječju na koju se naslanja. Od proklitika tako se piše negacija *ne* (što imamo, na primjer, u slovenskome jeziku i danas) i prijedlog bez vokala, npr. *ne + nebi* 48, *Bilje, kszebi* 46.

Prefiksalsnu složenicu piše kao polusloženicu ili kao dvije riječi, npr. *Pod-Supan* 46, *Vice Bana* 49.

Tuđice obično piše kako je u jeziku izvorniku, ali i tu ima kolebanja, npr. *Convict* 47, *Delegatii* 48, *cadet* 48 i *kadeta* 49, *Logi* 49.

U interpunkciji u rečenici uopće se ne snalazi (primjer v. kod sintakse).

U **fonologiji** za vokalizam potvrđeno je izjednačivanje refleksa jata i poluglasa:

poluglas, šva (*a*) > *e* – Pochetek, jeden, jeszem, neszem 46, zezidan 47; potvrđen je primjer sa zamjenom *a* (*nizam* 46), što će biti utjecaj drugih hrvatskih idioma, bilo narodnih štokavskih bilo hrvatskih književnih, tj. hrvatskih književnih jezika kojima je osnova štokavska

jat (*ě*) > *e* – *lepi, Leto, mestu, vreme* 46.

Od tipičnih crta kajkavskoga razvoja, koje ima glavnina kajkavskih govora,

periferija ne, tri su: a) osnovna kajkavska akcentuacija (kako se to iz zapisa ne vidi, neću se zadržavati na tome), b) jednačenje jata i poluglasa (ə), te c) jednačenje stražnjega nazalnog vokala (ɔ) i slogotvornoga l; oni su se izjednačili u kontinuantu tipa o, većinom zatvoreno o (o), prema otvorenijem od etimološkoga o; kasnije se u nekim govorima jednači to o ili sa u, kao u štokavskome i čakavskome narječju, ili sa starim o.¹⁴ O pitanju je li Kukuljević u svojem vokalskom sustavu, inventaru imao dva ili već samo jedno o, možemo pretpostavljati na temelju nastavaka u akuzativu (A) i instrumentalu (I) imenica ženskoga roda. On piše:

- A > jedno vuru 46

- I > *cherjum nyegvom* 47, *z jednom divojkum ... Katarinom* 49, *z materjum y szesztrum mojum* 47

Sudeći po tome, Kukuljević bi imao dva o, tj. zatvoreno i otvoreno, jer gdje u nastavku piše o i u, nije niti "obično" o niti u, nego zatvoreno o. Neće biti u vezi sa zanaglasnim položaju pred nazalom, jer u muškom rodu ima samo o,

-om, npr. *Szinom Petrom* 47. U m. r. došlo je pak do generalizacije nastavka -om, pa tako ima *Bratichom* 48, a ne *bratičem*.

Inicijalno u- ima uobičajenu kajkavsku protezu v (u- > vu-), npr. *vugodnom*, *vuru* 46, *Vu* 46.

Na mjestu staroga inicijalnoga skupa və- stoji > v-, npr. *vnogoga*, *vzeli* 46.

Na mjestu prijedloga i prefiksa sə(-) stoji z, npr. *z posztelye* 46, *znikakvem*; potvrđen je prefiks iz-, dok je on obično u kajkavštini kontaminiran sa z-: *izpunila* 47.

U zamjениčkom morfemu *kulik* potvrđena je obična kajkavska zamjena o > u, npr. *nekuliko*. U glagola s prezentskim nastavkom -ujem, infinitivna osnova ima u sufiksu također u, npr. *potrebuval* 46. Glagol 'htjeti' ima praslavensku dubletnu osnovu sa o, npr. *hotel* 46.

U **konzontanizmu** zastupljene su uobičajene crte hrvatskoga kajkavskoga književnoga jezika i velikoga dijela kajkavskoga narječja. Na mjestu praslavenskih skupova *tj i *dj, odnosno starohrvatskih t, d' stoji č i dy, što znači par afrikata, bezvučna i zvučna. U kajkavštini prvo t' izjednačilo se sa starim afrikatom č, a zvučno d' dalo je ili zvučnu afrikatu, na istoku, ili se izjednačilo sa j, na zapadu. U velikoj većini kajkavštine to su srednje afrikate – č, ž, između ć i č, š i š (standar-

¹⁴ Zanimljivo je da se međimurski dijalekt, kajkavski govori u Međimurju i Pomurju u Mađarskoj (Kaniški), prema te tri važne crte dijeli na tri dijela, pa bismo onda u Međimurju, ako se držimo samo lingvističkih kriterija, imali zapravo tri dijalekta (a najmanje dva). Međutim, iz praktičnih jezikoslovnih i socioloških, kulturoloških razloga – uzeo sam da međimurski i pomurski govori čine jedan dijalekt, jedan od petnaest kajkavskih dijalekata. Prema tim važnim osobinama podijelio sam ga na tri poddijalekta. Mijo Lončarić: *Kajkavsko narječje*. Zagreb 1996.

dna grafija *đ* i *dž*). Ostale osobitosti vide se iz primjera.

**tj* > *dojduchi* 47, *vpucheny*, kao i za *č* > *chudno*, *Vrachtva* 46

**dj* > *đ* – *rodyen*, *Varmedyii* 46

Cəj > *Cj* – *Zdravje* 46, *tretjoga* 47

ń > *ń zadnyi*, ali i *jn* – *Ztrainski*

nəj > *ń nagovarjanyu* 47

-l > *-l potrebuval*, *bil*, *obetasal* 46

ḷ > *l posztavleni* 46, *najbolye* 46, ali

ř > *rj nagovarjanyu* 47, *cherjum* 47

vsi > *vsi* 46

Morfološke osobitosti

Ostataka duala nema > *tri meszecze* 46.

U **imenica** ženskoga roda u dativu i lokativu nastavak je *-i*, npr. *kmeticz*, *k szebi* 46. (Akuzativ v. naprijed.)

U množini:

– u genitivu stariji su likovi bez nastavka (s nastavkom “nula” i noviji likovi s novijim nastavcima: u m. r. *nula* vs. *-ov*, npr. *diakov* 48 vs. *meszcz* 47. U ž. r. *nula* vs. *-ih*, npr. *szuprotivchin* 47, *zlochesztochih* 47, *divojkih* 49

– u dativu, lokativu i instrumentalu očekivano nema sinkretizma (svaki od tih padeža ima posebne nastavke): D m. *vojnikom* 47, ž. *groficzam*

I m. *z pajdashi* 48, *Chinmi* 48, ž. *Iabukami* 47

U **pridjeva** uz pridjevsku upotrebljava nominalnu deklinaciju, tako. u jednini D ž.r., npr. *Farni Czirkvi* 48, *pri moji rodbini* 49, vs. *naši kmeticzi zvanoj ...* 46.

U I m.r. nastavak je *-em*, npr. *ovem* 46, *znikakvem* 47, *jednem* 48, *z mojem* 49; analogno u mn. u I *z nekulikemi* 48

U mn. u G su palatalni i nepalatalni nastavci, npr. *drugeh* 47, *zagrebečkih* 48, *nekojih* 47.

Neobičan je u mn. u A utjecaj imeničke deklinacije *nyegovi zapovedi* 48.

U **glagola** potvrđen je supin, sa sufiksom *-t*, npr. *nekuliko Ztranski knama obeduvat doshli jeszu* 46, prema infinitivu na *-ti*, npr. *szama mene doiti nije mogla* 46. Ima nesigurnosti u vidu, npr. *meni ... počela se je dopaszti*.

U **sintaksi** se ističe

– kongruencija imena i prezimena muških osoba, tj. ne sklanja se prezime, npr. *Josephu Markulic* 47, *Abashu Krizmanich* 47

– imenički atribut, umjesto pridjeva, stoji ispred odnosne riječi, npr. *Regimenta skolu* 49

– višesložne rečenice, loše, nespretno povezane, što govori o slabom poznavanju gradnje rečenice, lošem stilu, npr.

“Poklamlkah vre senskoga Mleka potrebuval neszem Ztareshi moji mene kszebi vzeli jeszu gde ja na Imanyu nashem na Szmert obetesal jeszem y od nikoga Vrachtva nego od szame Matere moje prejimati hotel niszam koja za Zdravje moje vre jako dvoila je.” 46

Ponekad stavlja glagol na kraj rečenice kada inače to u hrvatskom jeziku nije obično, što će opet biti njemački utjecaj. Primjer se može vidjeti u citiranoj rečenici: ... *dvoila je*.

Česti su glagolski prilozi, istovremeni (sadašnji) i prošli, npr. *k sztolu ... iduchi* 46, *domom dojduchi* 47, *kakti prozti Cadet buduchi* 48; *z postelye onak betesen i szlab stavshi* 46, *do 5 tog Aprila ostavshi* 49. Još više se ističe upotreba pridjeva trpnoga, npr. *Imanye ...vu lepi ravniczi lesanomu* 46, *Za sprevođenem pol drugom Letu* 47.

U **leksiku** se može izdvojiti nekoliko slojeva:

– običan kajkavski književni, npr. 46 > *Vre, najmre, Pokehdob, poklamlkah, anda, Vrachtva, prezentilo, szuhoga Betega* 46 ‘sušica’; 47 > *takaj, morebiti, domom; jezstvini, szpravische* ‘skupština’, *stanya* ‘kuće’; 48 > *chez, chlovek*

– “regionalan” kajkavski > *Ztareshi* 46 ‘roditelj’, *Potoka Drave* 46, *pol drugo Leto* 47, *narodno meszto, doichtvo* 46

novi izrazi za kulturološke potrebe, npr. *igrokaze hise* 48 ‘kazalište’¹⁵

– tuđice *Majusha* 46, *Novembra* 47, *obetesal* 46 *Krapfle* 46, *Kloster* 47.

Zaključak je kako je dragocjen Kukuljevićev tekst na kajkavskom književnom jeziku jer nam omogućuje da vidimo kakva je bila praksa i kakvo je bilo znanje književnoga jezika prosječnoga hrvatskoga školovanoga čovjeka nakon srednje škole. Pokazuje nam koji su problemi u književnom jeziku postojali, koje su morali rješavati, prije Hrvatskoga narodnoga preporoda i prije nego što su i Hrvati kajkavci, kao i ostali Hrvati,¹⁶ prihvatili književni jezik sa štokavskom osnovom. U tom pokretu, koji je ujedinio sve Hrvate oko jednoga književnoga jezika, imao je jednu od najvećih uloga i Ivan Kukuljević Sakcinski (dok je vođa pokreta Ljudevit Gaj, kao pojedinac, najzaslužniji za stvaranje moderne hrvatske nacije).

¹⁵ U tekstu se pojavljuje ime zemlje *Barske Zemlye* 49, što zasad nije utvrđeno o kojoj se zemlji radi – da li Bavarskoj, Nizozemskoj (? Beyerlnd) ili nešto treće.

¹⁶ Osim gradišćanskih Hrvata, odnosno Hrvata u Austriji, zapadnoj Ugarskoj, Slovačkoj i Češkoj (Moravskoj).

KUKULJEVIĆ'S LITERARY KAJKAVIAN LANGUAGE

By Mijo Lončarić, Zagreb

Summary

It is not known well enough that Ivan Kukuljević Sakcinski wrote in the Croatian Kajkavian literary language. His diary has been preserved in handwritten form (1834), written at first in the literary Kajkavian language. The basic characteristics of his language are pointed out briefly on basis of a text sample, i.e. – the introductory autobiography.

Key words: Kukuljević, diaries (early works/adolescent records), the Kajkavian literary language, 1834